

I pored sve naše malobrojnosti, naša delegacija se potrudila da najaktivnije sude- luje u kongresnom radu. Prof. dr. Vulić pret- sedavao je u prvoj sekciji i učestvovao je u diskusijama veoma aktivno. Održao je specijalno predavanje na francuskom jeziku »O arheološkoj Mačedoniji«, u kojem je na- ročito istaknuo značaj iskopina u Stobima. Ovo saopštenje bilo je jako zapaženo i poz- dravljeno od jednog od prvaka arheološke nauke, bečkog profesora Rojša. Isto tako je zapaženo i predavanje na nemačkom je- ziku direktora dr. Abramića »O nekim dal- matinskim natpisima istorijske sadržine«. Pi- sac ovih redaka predsedavao je u jednoj od sednica sekcije moderne istorije, održao je na francuskom jeziku predavanje o »tego- bama («Cahiers de doléances») na hrvat- skom saboru god. 1848« (objavljeno je u »Na- rodnoj Starini« VII. pod naslovom »Narodne tegobe i želje u banskoj Hrvatskoj 1848«.), učestvovao je u diskusijama i nastojao je da se Jugoslavija unese u broj zemalja, zastupljenih u međunarodnom naučnom od- boru za proučavanje prosvetnog apsolutizma. Bugarski delegat g. Ivanov održao je predavanje na francuskom jeziku »o bo- gumilstvu i činjenicama koje su olakšale njegovu pojavu«. Vredi zabeležiti da se g. Ivanov, inače potpuno usamljen, držao sve vreme s nama.

Kongres je prošao inače u jednoj izvan- redno lepoj i bratskoj atmosferi što je dalo pravo predsedniku nemačke delegacije, jed- nom od najuglednijih prisutnih istoričara, prof. Hermann-u von Oncken-u da sa puno razloga istakne i pozdravi taj blagodetni »duh Osla« — »der Geist von Oslo«. Istoričari, učesnici kongresa, dobili su na njemu ogroman elan za svoj rad. A bilo je doneseno više dragocenih prak- tičnih rezolucija.

Nakon kongresa izvršene su dve velike ekskurzije, jedna u Bergen (sa dve marš- rute« i druga u Lilijenhamer gde se nalazi uzoran kulturno-historijski muzej i u Tront- hijem. U prvoj je sudelovao g. dr. Abramić, a u drugoj pisac ovih redaka. G. dr. Vulić odmah iza završetka kongresa vratio se u Beograd. Za vreme kongresa nas trojica bili smo primljeni izvanredno gostoljubivo u kući jugoslovenskog generalnog konsula dobrog domaćina, inače uglednog norveškog

veletrgovca. Valja istaknuti sjajno gosto- ljublje domaćih ljudi i u Oslu, i u okolini, i na putu po celoj zemlji.

Poslednja etapa kongresa bila je sjajna ekskurzija u Dansku. Naročito je i zanim- ljiva i romantična bila poseta Helsinora, vezano sa uspomenom na Šekspirova Ham- leta, a onde je smešten jedinstven muzej za istoriju mornarstva, velikih putovanja i kolonizacije; veoma poučna bila je i poseta bogatog i prvoklasno uredenog kulturno- historijskog muzeja u Frederiksborgu, gde smo se rastali konačno, posle valjada naj- sjajnijeg banketa celog kongresa. Intere- santno je da na tom banketu nakon dosta mučnih i žučnih pregovora oko zahteva da se jednome Slovenu dade reč za stolom, poljskom profesoru Konopčinskom, direk- toru dr. Abramiću i meni pošlo je za rukom da zaisto dobijemo jednog govornika. Kao takvog odredili smo prof. Konopčinskog koji je, uz najveće zaprepašćenje i veselje skupa, održao govor na dan- skom jeziku.

Šesti kongres prihvatio je poziv Poljske da se sledeći sedmi kongres održi u Var- šavi god. 1933. Zaključujem ovaj moj kratki izveštaj sa vrućom nadom da se sedmi kongres zbilja održi i da ga ne zadesi sud- bina petrogradskog kongresa koji je umro, pre nego što se rodio. Valja zabeležiti da je poziv Poljske primljen sa oduševljenjem i jednoglasno, i da su njemu pleskali i Nemci i sovjetski Rusi. Neka barem ovo bude dobar znak!

Druga skromna želja, odnosno apel, upu- ćen je na naše nadležne. Želeti je da južo- slovenska delegacija bude kvalitativno i kvantitativno što bolja i veća, da učesnici budu ozbiljno pomognuti iz javnih fondova, a da ne budu primorani ili da ostaju kod kuće, ili da se prekomerno zadužuju, i da budu zastupljeni svi krajevi države, obe akademije, sva četiri filozofska fakulteta i druge važne naučne ustanove koje tu do- laze u obzir. Želeti je da se unapred izradi plan učešća naše nauke na kongresu i da referati i predlozi budu što bolji, zanimlji- vij i od opšteg interesa, pa da se govornici posluže različnim evropskim jezicima, pa i ruskim, naime jezicima, kojim oni za- ista i najbolje vladaju.

Dr. Aleksej Jelačić.

ILIRSKA IZLOŽBA V LJUBLJANI

V proslavo 120 letnice, odkar je Napo- leon v Schönbrunnu ostvaril Ilirske pro- vince, so bile v Ljubljani od 12. do 14. oktobra velike svečanosti. Razen franco- skega ministra in poslanika g. Darda, za- stopnika francoske vojske generala Roseta,

zastopnika Društva prijateljev Jugoslavije univ. prof. Haumanta in drugih zastopni- kov Francije so se proslave udeležili tudi zastopniki naše vlade in oblasti pod vod- stvom ministra gen. Hadžića, mesto Ljub- ljana, Glasbena Matica, Francoski institut,

Napoleon
Kaiser der Franzosen,
König von Italien, Beschützer
des Rheinischen Bundes.

Wir haben befohlen, und befehlen:

Daß der Villacher Kreis, Krain,
das vormalige österreichische Istrien,
die Provinzen Fiume und Triest, die
Länder unter den Namen Littorale be-
kannt, der Theil Kroazien, und über-
haupt alle die Länder welche uns auf
den rechten Ufer der Sau zugefallen
sind, Dalmazien und seine Inseln mit
der Benennung: Illirische Pro-
vinzen, bezeichnet werden.

In unserm kaiserlichen Lager zu
Schönbrunn den 14ten Oktober 1809.

Unterzeichnet:
Napoleon.

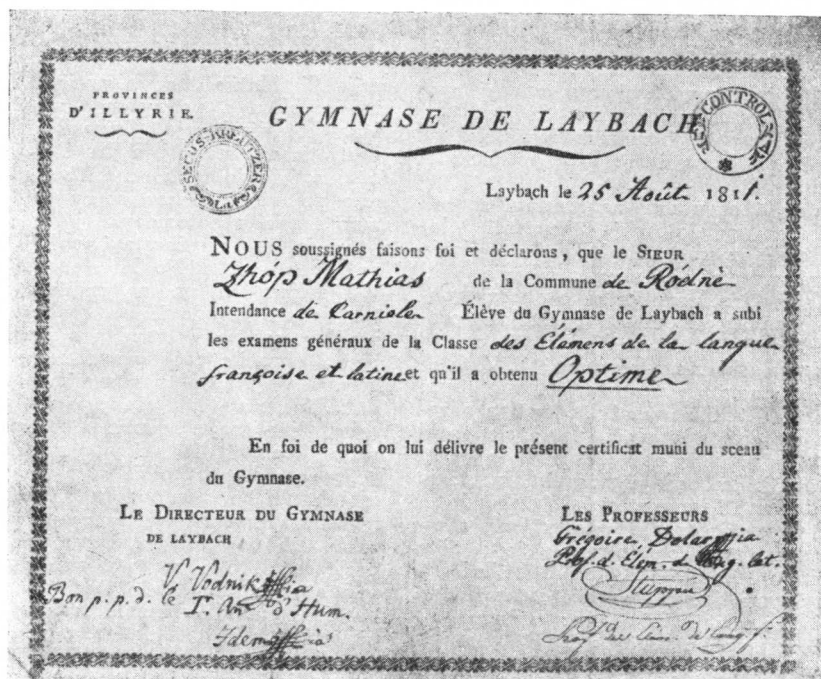
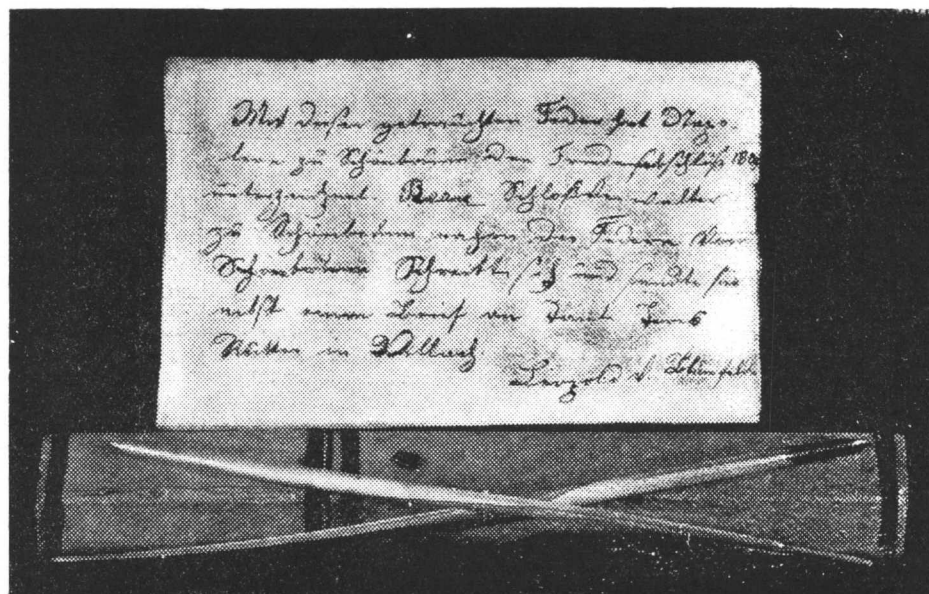
NAPOLEON
Zesar Franzosov, Kral
Italije, varih rajnske
svése.

Smo sklenili inu sklenemo tako:

Blašhka Krafsia, Krajnska de-
shéla, estrajfska Istria, strane Réka
inu Terst, Primorje, en dejl Hro-
vafhkiga inu vfa semla nam per-
pufhena na defnim kraju Save,
Dalmazia inu nje otóki bodo sana-
prej imenváne Illiriske Deshéle.

V' nashimu shotoru Vers-
denz 14. dan Kosaperska 1809.

Podpisan:
Napoleon.

univerza, te sploh vsa kulturna društva ter nepregledne množice naroda.

Med vsami impozantnimi prireditvami je za nas najvažnejša Ilirska razstava, ki jo je v velike dvorane Narodne Galerije otvoril župan ljubljanski dr. Dinko Puc kot predsednik odbora za proslavo 120 letnice Ilirije oživiljene, govorili so pa tudi francoski poslanik, minister Dard, minister general Hadžič in univ. prof. Haumont iz Pariza, ki se je posebno spominjal slavnega francoskega pisatelja Charlesa Nodiera, ki je ob času francoske Ilirije bil v Ljubljani bibliotekar licejske knjižnice in urednik uradnega lista »Télégraphe officiel« in je obdelal v svojih slavnih delih več slovenskih motivov ter se Slovenije tudi v svojih poznejših spominjal z največjimi simpatijami.

Aranžerji razstave so imeli težko nalogo, ker niso imeli za priprave niti mesec dni časa in je bilo potrebno spomine na francosko Ilirijo večinoma šele poiskati. Doba je kratka in človek bi mislil, da se je ohranilo silno malo, ker je Avstrija po reokupaciji skušala iztrebiti vse, kar je spominjalo na Francoze v teh krajih. Prirediteljem se je pa vendar posrečilo zbrati prav reprezentativno in tudi za historika zanimivo izložbo, da je bila velika dvorana polna in premajhna. Ker ob takih prilikah razstava rada postane le preveč papirnata ter za široke sloje utrudljiva in nezanimiva, je bilo treba pritegniti tudi nekaj mobilij, slik in raznih drugih izdelkov empira, da je bila poučna tudi za mestrokovnjake. Le taki popularni zgodovinski razstavi je bil zasiguran uspeh, ki tudi ni izostal, saj je bila obiskana boljše, kakor so upali pričakovati najbolj optimistični aranžerji.

Najvažnejši eksponati na razstavi so bili seveda razni zgodovinski dokumenti, slovenske proklamacije in kurende, tedanja literatura z vsemi deli pesnika »Ilirije oživiljene« Valentina Vodnika in o skoraj kompletno poznejšo literaturo o ilirskih provincah. Največ teh stvari je izložil mestni arhiv ljubljanski, narodni muzej in drž. licejska knjižnica, prav interesantne stvari so pa poslali tudi privatniki. Množina ohranjenega materiala svedoči, da je slovenski narod te relikvije z največjo pijeteto čuval pred avstrijskim uradništvom in da se je vedno s simpatijami spominjal velike dobe.

Za širše občinstvo je bilo najbolj zanimivo originalno gosje pero, ki je z njim Napoleon oživel Ilirijo. O pristnosti ni nobenega dvoma, kar dokazujejo autentike in tudi dejstvo, da je bilo brez najmanjšega dvoma razstavljeno tudi že l. 1909. na veliki izložbi nadvojvode Karla v Beču. Redovi, zlate tabatiere in druga darila so dokazovala, da so Francoske oblasti našim ljudem zaupale in jih često odlikovale, iz-

vrstno ohranjena občinska table maira iz Vodice, carinarnice v Ratečah in trafike v Podbrezjem so pa priče, da je tudi preprosti narod na deželi čuval kljub nevarnosti te relikvije z največjim spoštovanjem.

Dolga vrsta francoskih dostojanstvenikov in generalov, na drugi strani pa domačih ljudi, ki so bili svedoki one dobe, zlasti pa vrsta slovenskih mairov je bila v slikah zbrana na razstavi. Poleg maršala Marmonta in Charlesa Nodiera, razen Valentina Vodnika in Žige barona Zoisa, ter rektorja liceja Wallanda je bil tu ljubljanski maire Anton baron Codelli s svojo soprogo, s svojo priročno biblioteko, s svojo vizitko in celo s povabilom k svoji svečani instalaciji za maira, njegova soproga pa s svojo sliko, vizitko in celim budoarjem. Prešeren je bil navzoč kot »premier« v zlati knjigi osnovne šole v Ribnici in njegov najboljši

Napoleonova Ilirija i Karadjorgevova Srbija

prijatelj Matija Čop s svojim francoskim izpričevalom s podpisom Valentina Vodnika kot direktorja gimnazije. Velik del portretiranih mairov in drugih domačih odličnikov se je lahko z zadovoljstvom oziralo po dvorani, ker so v nji videli še mnogo svojih potomcev.

Da je bilo na razstavi polno spominov na Napoleona, ki je bil sicer le nekaj ur v Ljubljani, in pa na maršala Marmonta ter druge zgodovinske osebe, je lahko umljivo, saj se je vendar o knezoškofijski palači ohranila vsa oprava velike dvorane, kjer je bil Napoleon s svojim spremstvom, v Cekinovem gradu je oprava Marmontove sobe, ljubljanske družine so pa poslale zlate žlice in vilice, ki je z njimi francoska gospoda jedla v škofiji. Celo mira, ki je ob njej Napoleon obedoval v Postojni, je bila na razstavi, a bilo je na razpolago še več takih relikvij, ki jih zaradi pomanjkanja prostora ni bilo mogoče razstaviti. Nenevadno mnogo je bilo razstavljenih francoskih pečatnikov raznih mairov in najrazličnejših uradov, slik tedanjih slovenskih narodnih moš, mnogo krasnih komadov sodobne ljubljanske Zoisove fayence, pa tudi lep porcelan iz Beča in Sevresa s portreti Napoleona, Marija Louise in vojvode Reich-

stadskoga. Slike tedanje dobe so pa dekorativno izpopolnjevale zastave in orožje ter eksponati iz bogate zbirke g. Nikolaja Sadnikarja iz Kamnika, ki so na razstavi ostvarili pravi milieü. Nad vso dvorano je dominirala veličastna Nike iz Samotrake (!).

Javnost je bila z razstavo prav zadovoljna, znanost pa obžaluje, da zaradi prekratko odmerjenega časa ni bilo mogoče natisniti kataloga, ki bi bil interesantno taj teren treba za vojno vježbalište.

Ante Gaber.

SPOROV IZMEDU GRADSKE OPĆINE I TVRDAVSKOGA ZAPOVJEDNIŠTVA U OSIJEKU

Kada je provedena eliberacija Osijeka te omeđasena gradska i vojnička jurisdikcija, vojska je sebi ugovorom (protokol od 5. IX. 1809.) osigurala neke naročite parcele; vojničko vježbalište, ciglanu, spitalsku dotično pukovnijsku bašču, Zimmerplatz uz tu bašču, kućište krvnikovo. Uza to osigurala si je svu esplanadu unaokolo tvrđave, na kojoj se nije smjela izvesti ni najmanja promjena, generalsku bašču u gornjem gradu, koju je grad dobrovoljno dao na uživanje tvrđavskom komandantu, te je pravo da može prema potrebi pojedine objekte proširiti, zamijeniti ili za ove tražiti druge (novo vježbalište, novu streljanu). Tim se svojim pravom vojska obilno poslužila.

Kako je međutim tijekom vremena staro vježbalište postalo nepodesno, ciglana i Zimmerplatz bili napušteni, pukovnijska bašča devastirana, a generalska bašča jednim svojim dijelom pretvorena u livadu, dok je kućište krvnikovo već odavna ležalo pusto, dosjetio se grad, ne bi li na osnovi točke 3. inauguralnoga diploma (quodsi porro vel simile quodriam aerariale aut publicum aedificium vel fundus usibus aerarii vel publici deservire cessaret, talia aedificia et fundi ad civitatem rursus iure civili possidenda recedent) sve te grunte mogao do-
stati.

Potrebe su grada iz dana u dan rasle, a dohoci bili maleni (jedini su sigurni dohoci bili sajmovske pristojbe). Da se nađu nova vreća dohodaka, stvorilo je zastupstvo 23. XII. 1852. zaključak, da se jedan dio općega pašnjaka (prostor između gornje varoši i esplanade) rasparcelira i građanima na 6 godina dade u arendu. Ovu svoju namjeru obznanio je magistrat tvrđavskom zapovjedništvu i 21. II. 1853. izišao je gradski zemljomjer sa interesentima na lice mjesta, rasparcelirao 60 slavonskih jutara i dao ih u arendu od 14—22 f. po jutru. Dne 14. i 15. III. 1853. došli arendatori sa plugovima i drljačama te preorali i zasijali jedno 30 jutara, ali oko 2 sata popodne doletio jedan časnik sa 4 vojnika rastjerao arendatore tako žestoko »da sjeme nisu mogli niti zabubiti«. Dne 17. III. i. g. primio je magistrat dopis od tvrđavskoga zapovjedništva, kojim se zabranjuje

dotični prostor presijecati grabama, jer ono taj teren treba za vojno vježbalište.

Grad se radi ovoga postupka preko županije i župana Petra Pejačevića potužio i samom banu Jelačiću, koji je onda izaslao naročitu komisiju sa zadatkom, da konačno riješi sva sporna pitanja između grada i vojske, što traju već tamo od g. 1809. Članovi komisije bili su od strane vojske feldmaršal Krpan, general Dietrich, tvrđavski zapovjednik Habermann i ženijski direktor Sinn; od strane grada: načelnik g. Alois Schmidt sa zastupnicima Franjom Ganser i Ivanom Faist; od strane županije: Antun Rubido. Komisija se 18. V. 1854. sastala u Osijeku, pretresala sva sporna pitanja i u svemu sastavila vrlo interesantan zapisnik, koji u kojećemu osvjetljuje tadašnje prilike u Osijeku.

Utvrđilo se ovo:

1. Glasije oko tvrđave (esplanada) neprijeporno su zemljište vojničko, a one su danas mnogo uže nego li je to nacrtano u planu od g. 1809.

2. Zimmerplatz (tamo, gdje je danas sjenik) je isto tako neprijeporni vojnički grunt i kao takav unesen je i g. 1809 u gradsku gruntovnicu. Ako stoga sada grad svojata taj grunt, može biti govora samo o onom dijelu, što ga je grad 21. XII. 1841. ustupio da se isti proširi.

3. Neprijeporni su vojnički objekti i svi oni grunti, koji leže na glasiljama ispred Hornwerke i to: a) grunt, na kojemu je pred jedno 30 godina stajao drveni Artillerie-depot, b) ciglana na cesti donjogradskoj, što je napuštena prije 8—10 godina, c) kućište krvnikovo naprama donjoj varoši zajedno sa mjestom, gdje je stajala šupa Verpflegsmagazina. Kako su zdanja na tim gruntima porušena za revolucije g. 1848., vojska je sve te svoje objekte ogradila crno-žutom ogradom i grad na sva ta zemljišta nema nikakova prava.

4. Generalsku bašču u gor. gradu uživao je — istina munificencijom grada — već davno prije g. 1809 tvrđavski zapovjednik. Ta bašča oslanja se s jedne strane na ulicu Divjeg čovjeka (danas Deszathy), s druge strane na jedan civilni vrt, sa treće strane naprama cesti, što vodi iz tvrđave na gornjo-gradsku pijacu, graniči sa privatnim